

MULTATULI NIEUWSBRIEF

Korsjespoortsteeg 20
1015 AR Amsterdam
T 020 - 638 1938

info@multatuli-museum.nl
multatuli-museum.nl
multatuli.online

 @multatuli_huis
 multatuli.huis

Januari 2024

Beste Multatulianen,

Om te beginnen nog de beste wensen voor het nieuwe jaar. We hopen dat u allen 2024 op mooie wijze heeft mogen inluiden. Als het goed is hebben alle leden van het Genootschap de 'Over Multatuli' van 2023 recentelijk op de mat gehad. Het jaarboek is ook in de museumwinkel verkrijgbaar.

We hebben een mooi jaar achter de rug in het museum. Onze conservator Esther Verschueren is inmiddels met verlof vanwege de geboorte van een mooie gezonde zoon. Wij verwachten haar in april weer terug te verwelkomen in het museum. In de tussentijd neem ik wat taken van haar over, waaronder het samenstellen van deze nieuwsbrief.

De afgelopen tijd hebben veel van onze activiteiten in het teken gestaan van het onderhouden en versterken van onze samenwerking met andere literaire genootschappen en musea. Zo is er deelgenomen aan een ontmoetingsdag voor literaire genootschappen in Antwerpen en heeft er een wederzijds bezoek plaatsgevonden van en aan het Spinozahuis in Rijnsburg. De museumnacht hebben wij dit jaar in samenwerking gedaan met het Harry Mulisch Huis, door middel van een Schrijversboot die tussen de twee musea de grachten op en neer ging. Over deze en andere ontwikkelingen leest u verderop in deze nieuwsbrief meer.

Ondertussen wordt er druk gewerkt aan de aankomende tentoonstelling, *Mimi, Multatuli en #MeToo*, waarin aandacht wordt besteed aan enerzijds Eduard Douwes Dekker's inzet voor de vrouwenbeweging en anderzijds zijn persoonlijke relaties met de vrouwen in zijn leven. Op 30 maart vindt het Multatuli festival plaats in teken van hetzelfde thema.

Om op de hoogte te blijven van activiteiten in het museum, of als u op zoek bent naar informatie, kunt u sinds kort terecht op onze nieuwe website: <https://multatuli-museum.nl>. Voor informatie over de werken van Multatuli en over de schrijver zelf geldt nog steeds de domeinnaam <https://multatuli.online>.

Tot slot wil ik u er alvast op attenderen dat de Algemene Ledenvergadering dit jaar zal plaatsvinden op 9 maart in de Aula van het Amsterdams Lyceum. Een officiële uitnodiging volgt nog, maar zet de datum alvast in uw agenda als u van plan bent om erbij te zijn.

Vriendelijke groeten,
Suus Redel (interim-conservator)

ONTMOETINGS-DAG LITERAIRE GENOOTSCHAPPEN IN VLAANDEREN EN NEDERLAND

Verslag van Klaas Schoenmaker

Op 27 oktober organiseerde de (Belgische) Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren, het Antwerpse Letterenhuis en het Louis Paul Boon Genootschap voor de eerste maal een ontmoetingsdag voor alle literaire genootschappen in Vlaanderen en Nederland.

In het Nederlandse taalgebied blijken een zestigtal genootschappen actief te zijn waarvan een twaalfstal afdelingen van buitenlandse schrijvers. Met meer dan 200 deelnemers was de opkomst groot. Er waren vele sprekers, waaronder de burgemeester van Antwerpen. Het was dan ook een unieke gelegenheid voor onze conservator, alsmede voor de aanwezige bestuursleden van ons Genootschap, om van gedachten te kunnen wisselen over de uitdagingen waar wij allen voor staan.

Geconstateerd kon worden dat ons Genootschap tot de grootste genootschappen behoorde, zo niet het grootste is, en dat wij een van de weinigen zijn met een eigen museum. De problematiek waar bijna alle literaire verenigingen en stichtingen voor staan is doorgaans identiek, te weten een verouderd ledenbestand, relatief beperkte nieuwe aanwas, ontleding en een geringe financiële

weerbaarheid. Ook in Vlaanderen is er vanuit de diverse overheden zeer weinig ruimte voor financiële ondersteuning. Wil men aansluiting houden met de jongere generaties, dan zullen de Genootschappen veel meer naar buiten moeten treden en de huidige veelal naar binnen gekeerde oriëntatie moeten verlaten. Een van de sprekers, de voorzitter van het Paul van Ostaijengenootschap, gaf een voorbeeld van hoe het ook anders kan. Zij organiseren sinds jaar en dag literaire en muzikale activiteiten voor een breed publiek, die toegespitst zijn op een uitgave, een specifieke tekst of een herdenking. Zo leidde het project 'De Besmette Stad' (naar analogie van Van Ostaijen's dichtbundel 'De Bezette Stad') tijdens de Corona-jaren veel originele kunstwerken en tentoonstellingen op en leidde dit tot meer internationale bekendheid van de schrijver/dichter. Hun genootschap fungeert ook als uitgever.

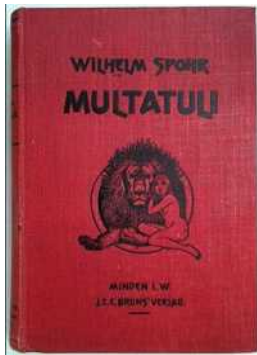
Ons gezelschap constateerde dat onze conservator reeds met succes deze activistische weg is ingeslagen. Er is door de organisatoren van de dag een brochure samengesteld met alle literaire genootschappen in Vlaanderen en Nederland. Door de gelegde contacten ontstaan er hopelijk initiatieven voor een gezamenlijke activiteit met enkele gezelschappen waarmee wij een aantal raakvlakken hebben.

EEN HANDGESCHREVEN HOFFELIJKE GROET VAN WILHELM SPOHR AAN MIMI

Een nieuw rubriekje: handgeschreven aantekeningen en groeten in boeken uit de collectie van het Multatuli Huis.

Tijdens de inventarisatie van het boekenbezit troffen wij menig handgeschreven tekst aan. Van Multatuli zelf, maar ook van anderen. In deze eerste aflevering een groet van Wilhelm Spohr aan Mimi. Wilhelm Spohr (1868-1959) vertaalde een groot aantal werken van Multatuli in het Duits. Hij stond in levendige correspondentie met Mimi. In 1899 stuurde hij haar een exemplaar van zijn eerste bloemlezing uit Multatuli's werken.

In: Wilhelm Spohr

Multatuli - Auswahl aus seinen Werken

J.C.C. Bruns' Verlag,
Minden in Westf., 1899

“Mevr. M. Douwes Dekker, geb. Hamminck Schepel,

*Der tapferen Gefährtin Multatuli's
In Freundschaft und in Hochachtung*

Wilhelm Spohr

Friedrichshagen, d. 2. okt. /99”

Literatuur:

René Vanrusselt. De correspondentie tussen Mimi en Wilhelm Spohr. *Over Multatuli*, 1984, nr. 13, p. 64-74.

COLLEGE HAGEVELD WINT MAX HAVELAAR TOESPRAKENTOERNOOI: “SPREKEN IS DE ECHTE KUNST”

Op 25 november 2023 organiseerde de Universiteit van Leiden de dertiende editie van dit toernooi, waarin 110 afgevaardigden van verschillende middelbare scholen het in duo's tegen elkaar opnamen.

“Je kan schrijven als Multatuli, maar spreken is de échte kunst,” meent hoogleraar Marc van Oostendorp, een van de juryleden met de moeilijke opdracht het winnende duo aan te wijzen.

Tweelingbroer en -zus Albert en Marijke van der Peet van het Hageveld College uit Heemstede maakten het meeste indruk op jury én publiek, met hun ‘wervelende, grappige betoog maar ook – net als Multatuli – met bijtende kritiek’. Daarmee is het Hageveld de eerste school die de wisselbeker voor de tweede keer weet binnen te slepen.

WAT POËZIE, MYN GOD

Avond met jonge dichters

Dinsdag 14 november stelde het museum de ontvangstruimte beschikbaar aan een nieuwe literaire gemeenschap van jonge dichters, voor de eerste editie van het voordrachtprogramma *De Kleine Revolutie* (naar het gedicht van Lucebert.) Het motto van de avond was een citaat van Multatuli: 'Ja, ja, er is *altijd* waarheid in poëzie en waar wy ze niet ontdekken, ligt de schuld aan ons.' Na een rondleiding door een medewerker van het museum werden er gedichten voorgedragen en enthousiast bediscussieerd. Als eerbetoon aan Multatuli werden enkele gedichten van Pennewips leerlingen en grafschriften op Thorbecke voorgelezen, tot grote hilariteit van de ruim twintig aanwezigen.

BEZOEK VAN TWEE NAZATEN VAN MULTATULI'S BROER JAN

Zondag 12 november bezochten twee nazaten van Multatuli's broer Jan en diens echtgenote Louise Bousquet het museum, Alexander en Arjen Douwes Dekker.

Na afloop werden er namens het museum een exemplaar van Sander Blom's *Multatuli Gedichten* en vier exemplaren van Chris van de Vens bloemlezing *Multatuli Verknijpt* verloot.

Het museum draagt literaire initiatieven een warm hart toe, en hoopt de jonge dichters nog vaak te mogen ontvangen.

*ik keek het raam uit
het zuigende geruis van de lamp voorbij
en stil was de vijver*

*mijn gedachten verzonken
de dood groeit zijn gewassen daar
van alles heeft hij wat
zoals mijn ogen twee van zijn nachtbloemen*

*ik kwam om ze te ontwortelen
maar hij vond ze niet rijp genoeg
voor strafkweekte hij mij een lichaam aan
en besprenkelde het met bloed*

- Izaak Nauta

Zij werden enthousiast ontvangen door de aanwezige gidsen. Het werd een zeer levendige middag, met uitwisseling over en weer van verhalen en anekdotes. Zij mochten, bij hoge uitzondering, de privévertrekken van onze huismeester boven het museum bezoeken, omdat die behoren tot de voormalige woning van de Douwes Dekkers. En, de jongste van de twee, Arjen, meldde zich spontaan aan als lid van het genootschap.

BEZOEK MULTATULI HUIS VRIJWILLIGERS AAN MUSEUM HET SPINOZAHUIS IN RIJNSBURG

Verslag van Klaas Schoenmaker

Als voortoloeisel van de contacten die het Multatuli Huis onderhoudt is er op 1 november door een aantal van onze vrijwilligers een bezoek gebracht aan het Museum Het Spinozahuis in Rijnsburg.

Hoewel in tegenstelling met ons eigen Multatuli Museum er eigenlijk geen originele zaken of geschriften van de 17de -eeuwse filosoof Benedictus de Spinoza meer bestaan, gaf de rondleiding ons toch een goede eerste indruk van het baanbrekende denkwerk van de filosoof en zijn als gevolg daarvan aanvankelijke verkettering. De collectie bestaat voornamelijk uit de belangrijkste boekwerken waarvan men weet dat deze ook in de bibliotheek van Spinoza hebben gestaan. De oprichters van de Vereniging Het Spinozahuis hebben de bibliotheek die hij bij zijn dood in 1677 bezat grotendeels via aankopen op veilingen gereconstrueerd. De Vereniging is in 1899 opgericht en is daarmee waarschijnlijk het oudste literaire genootschap van ons land, gevolgd door dat over Multatuli, welke dateert uit 1910.

Voor sommigen onder ons was het echter jammer dat er weinig over de voortzetting van zijn gedachtegoed te zien en te lezen was.

Immers, het werk van Spinoza heeft aanleiding gegeven tot verschillende stromingen en uitwerkingen die nu al eeuwen de invloed van zijn gedachten verder hebben vergroot. Onze indruk was dat er in ons museum meer plaats is voor de actualiteit van Multatuli's gedachtegoed dat aan de hand van vele geschriften, activiteiten en voorwerpen aan de bezoeker kan worden getoond. In alle bescheidenheid moet natuurlijk wel gezegd worden dat Spinoza van wereldbetekenis is geweest en nog is.

De ontvangst was allerhartelijkst en het doet altijd goed met "soortgenoten" van gedachten te wisselen. Het wel en wee van hun al sinds 1899(!) bestaande vereniging kwam in de gesprekken naar voren en de conclusie is dat het hen goed gaat, met zelfs een binnenkort te openen moderne onder architectuur gebouwde aanbouw. Teneinde de banden te verstevigen heeft een tegenbezoek van het Spinozahuis aan ons Multatuli Huis kort daarna reeds plaatsgevonden.

ELSRIJKLEZING: DE BETEKENIS VAN MULTATULI, TOEN EN NU

Op 11 oktober gaf **Dik van der Meulen** de lezing 'De betekenis van Multatuli: toen en nu' in **Huis Elsrijk in Amstelveen**. Hieronder volgt een (enigszins geredigeerd) transcript van deze lezing, die ingaat op de actualiteit van Multatuli en de reden waarom de beroemde schrijver nog steeds als relevant wordt gezien.

Ik begin mijn verhaal in Westerveld: het kerkhof bij Driehuis. Op dat kerkhof liggen ontzettend veel interessante Nederlanders – Joop den Uyl, Max Euwe, Jan Slauerhoff – allemaal oude bekenden ontmoet je daar. Aan een vijver staat een monumentje en daar ben ik laatst, in het kader van een documentaire van OVT: *het spoor terug*, weer eens heen gegaan. Het is de moeite waard om deze aflevering, *De as van Multatuli*, terug te luisteren. Ik vertel de documentairmaker als we bij het monument staan, dat de as van Multatuli eens is verbust, omdat de oude asbussen verroest waren. Dat gebeurde in het Multatuli museum. Het bleek dat de nieuwe bus een heel klein beetje kleiner was dan de oude bus, met als gevolg dat de as van Multatuli er niet helemaal in paste en deels in de oude asbussen, die nog in het museum bewaard liggen, bleef zitten. De as werd destijds, tijdens de verbussing, onderzocht in een laboratorium. Zo rond 1880 ontdekte Robert Koch de tuberkelbacil en de remedie daarvoor zou zijn om kleine beetjes arsenicum

in te nemen. Multatuli was asmatisch en heeft ook arsenicum geslikt tegen zijn astma. Ik wilde onderzoeken of er nog arsenicum-deeltjes in de resten van Multatuli's as zouden zitten: dat zou onze visie op de doodsoorzaak kunnen veranderen. Dat konden we niet vinden – alleen heel veel zink van de zinken asbus. Nu hoorde ik laatst dat we verkeerd gezocht hebben en dat arsenicum vooral in haarlokken nog goed terug te vinden is. Nu wil het dat er ook nog een haarlok van Multatuli in het museum ligt, dus Esther weet wat haar te wachten staat voor een volgend onderzoek. De documentairmaker vond dit verhaal van de as van Multatuli in ieder geval erg interessant en bezoekt daarom op het eind van de aflevering onze conservator Esther Verschueren in het museum, en samen maken zij de asbussen open om te kijken of er nog wat in zit.

Kortom, met dit doel doolde ik rond op Westerveld en stond ik voor het monument. Het werd opgericht in 1948 en er staat op: 'De roeping van de mens is mens te zijn.' Die uitspraak wil ik gebruiken als uitgangspunt van deze lezing. Mijn betoog gaat over de geldigheid en actualiteit van Multatuli, maar ik wil natuurlijk ook iets meer zeggen over Multatuli zelf.

Actueel

In 1920 zei één van de biografen van Multatuli: "Hij is uit den tijd en begon langzamerhand in de vergetelheid te raken. Nu we ons herinneren dat weldra een eeuw geleden Eduard Douwes Dekker geboren werd, wordt voor ons duidelijker dan ooit hoe ver het stervensjaar van Multatuli reeds achter ons ligt." In datzelfde jaar, het jubeljaar, zei pater Jezuiet: "Het eeuwfeest van Multatuli's geboorte heeft plaatsgevonden, het eeuwfeest van zijn dood zal niet meer gevierd worden."

Multatuli ging dood in 1887 en in 1987 – daar was ik al bij – was er een enorm eeuwfeest van zijn dood. Jan Wolkers was feestredenaar en het standbeeld werd op de Torensloot in Amsterdam onthuld. Multatuli is dus nog helemaal niet vergeten, ondanks wat men dacht in 1920. Je vraagt je af waarom het zo is dat hij nog steeds iemand is die we ons herinneren. Er is nog altijd het genootschap dat zijn herinnering in stand houdt, maar wat ik eigenlijk meerzeggender vind, is dat hij is opgenomen in de historische Canon voor het onderwijs. Die bestaat uit 50 vensters, waar de Max Havelaar er één van is, als een handgreep om de koloniale geschiedenis van Nederland te schetsen. Het feit dat juist de Max Havelaar gebruikt is, wil natuurlijk zeggen dat Multatuli helemaal niet vergeten is. De eerste reden hiervoor heeft natuurlijk alles te maken met dat koloniale verleden. Multatuli is van enorme betekenis geweest voor de koloniale politiek. Het boek *Max Havelaar* met zijn opzweepende slot, waarin hij het boek opdraagt aan koning Willem III, was een vlammend boek met als strekking: de Javaan wordt mishandeld en dat moet veranderen. Zijn opvatting was niet per se dat het koloniale stelsel en de wetten niet deugden, maar dat het verkeerd werd uitgevoerd. Dat leidde er wel toe dat, al bij zijn leven, bestuursambtenaren met de Max Havelaar in de hand naar de oost gingen om veranderingen in te brengen.

Kort na het overlijden van Multatuli werd de *ethische politiek* bedacht, die er op papier van uitging dat alles wat in Nederlands-Indië werd verdiend ook daar zou worden uitgegeven: aan infrastructuur, onderwijs en dat soort zaken. Daar kwam niet alles van terecht, maar wel wat: onder andere dat een aantal Indonesiërs onderwijs kreeg en kon gaan studeren. Die lazen Max Havelaar in het Nederlands en zij vonden het geen boek dat het koloniale stelsel bevestigde. Zij zeiden: hier is echt iemand aan het woord die hart

heeft voor de Indonesiërs. Dat komt natuurlijk vooral doordat hij zo fel is, maar ook door het hoofdstuk over Saïdjah en Adinda, een verhaal dat ook in Indonesië belangrijk werd gevonden. Hij inspireerde hiermee onafhankelijkheidsstrijders zoals Sukarno en zijn neef Ernest Douwes Dekker. Inmiddels is er in Lebak sinds 2018 ook een Multatuli Museum. Multatuli leeft dus nog enigszins in Indonesië. Dat maakt hem wat mij betreft op dit gebied actueel.

Tegendraads

Multatuli was overtuigd atheïst, maar hij was in zijn denken niet eenduidig, en dat maakt hem interessant. Als je zijn boeken leest, moet je vaak alle zeilen bijzetten om hem te volgen. Hij gebruikt mooi Nederlands en voor zijn tijd modern, maar het is geen eenvoudige literatuur. Dat komt omdat Multatuli altijd probeerde dingen van een andere kant te bekijken: *'omkeren is mijn métier'*. Een voorbeeld is zijn uitspraak over nationalisme, iets wat in mijn ogen een ware plaag is. Multatuli werpt de gedachte op om Vrije Studie te bedrijven, het onbelemmerd streven naar waarheid: *'Ik kan u - volgens myn vrye studie, die ik gaarne wil toetsen aan de uitkomsten van anderen - verzekeren dat ik nergens ter wereld een volk gevonden heb, dat overeenkwam met de beschryvingen die my over zulk volk waren opgedrongen. De Javaan is lui en lafhartig... een leugen! De Fransman is vrolyk en beleefd... twee leugens! De Duitser is sentimenteel... een leugen! De Engelsman is lomp... een leugen! De Hollander... bezit alle deugden. Hy is vrylievend, oprecht, edelmoedig, eerlyk... nu ja, dat alles is waarheid. Daarvan weet ik te spreken. Maar toch geloof ik niet, dat het zo terstond erkend zou worden door vreemdelingen die - zonder vóóroordeel - ons land tot onderwerp kozen van hun vrye studie.'* (Idee 583). Hier zit alles van Multatuli in: sarcasme, humor en zijn mening. Hij gaat dwars tegen de nationalistische staat in – op dit punt is

Multatuli veel vergeleken met Nietzsche, die ook tegen het nationalisme was.

Multatuli was fel anti christendom. Hij groeide op in een vrijzinnig doopsgezind gezin, maar hij ontwikkelde een afkeer tegen het protestantisme. Hij had een minder grote afkeer van het katholicisme - hij liet zich in Indonesië zelfs dopen, omdat hij verliefd werd op een katholiek meisje. Hij was een stuk positiever over de moslims: zijn opvattingen van de Islam waren milder dan over het christendom en dat had alles te maken met zijn omgang met de mensen op Java en op Sumatra, waar hij positief over was. Hij was ook positief over het Jodendom, wat in de 19e eeuw niet algemeen was. Een anekdote: hij woonde in ballingschap in Duitsland en op een dag verscheen er een ambtenaar bij hem aan de deur, die zei dat hij kerkbelasting moest betalen. Toen zei Multatuli: dat kan niet, want ik hoor bij geen enkele kerk. De ambtenaar zei: dat kennen wij niet, dus kies maar een kerk. Multatuli antwoordde: doe dan maar het Jodendom, want dat vind ik het minst erge van alles. De ambtenaar antwoordde instemmend, maar zei wel dat de Joden de meeste belasting betaalden van iedereen. Multatuli vroeg daarop wie dan het goedkoopste waren, en dat bleken de katholieken te zijn, waarop Multatuli toch maar voor de katholieken koos. Het antisemitisme was zeer wijdverspreid in Nederland en Duitsland, maar Multatuli deed daar dus niet aan mee.

Activist

Multatuli maakte zich zeer sterk voor arbeiders. Hij noemde de arbeiders in Nederland en Europa 'de Javanen van Europa'. Zij werden uitgebuit en mishandeld. Dat leidde ertoe dat hij in socialistische kringen veel navolging kreeg. Zozeer, dat hij dat erg moeilijk vond: hij vond zichzelf helemaal geen socialist. Multatuli was één

groot paradox. hij was grondlegger van het socialisme volgens veel socialisten: Domela Nieuwenhuis, Troelstra, Den Uyl - maar Multatuli liet vlak voor zijn dood een advertentie in de krant opnemen waarin hij met nadruk verklaarde geen socialist te zijn. Een dergelijke verhouding had hij ook tegenover het feminisme. Hij heeft prachtige teksten geschreven waarin hij zich sterk maakt voor meer rechten voor vrouwen, of eigenlijk alle rechten voor vrouwen. Prachtige, inspirerende teksten. Een paradox: Multatuli was tegen het kiesrecht. Hij zag zichzelf liever als alleenheerser. Maar hij zei: als we dan toch aan het parlementaire stelsel doen, waarom stemmen arbeiders dan niet? Je had in zijn tijd het census stemrecht: dat betekende dat alleen mensen die een bepaald, redelijk hoog percentage aan belastinggeld betaalden mochten stemmen. Dat was maar een paar procent van de bevolking, en de meeste mensen dus niet. Multatuli zelf ook niet. Hij heeft zich een aantal keer verkiesbaar gesteld, maar mocht zelf dus niet stemmen. Hij wilde een einde aan deze census. In zijn *Ideeën* schrijft hij: *'Waarom kiezen de vrouwen niet mee? Als de ministers 't geld van de natie wegsmyten, zodat de belastingen hoog blyven, lyden zy toch ook onder dien druk. Als we door slecht bestuur oproer krygen, of oorlog, of watersnood, lyden zy toch ook onder die rampen.'* (Idee 451, 1864). Deze ideeën waren ongehoord. Het algemeen kiesrecht voor alle mannen is ingegaan in 1917 en voor vrouwen in 1920, dus een jaar of 60 nadat Multatuli hiervoor pleitte.

MUSEUMNACHT: VAN MULTATULI TOT MULISCH

*In het teken van Museumnacht organiseerden het Multatuli Museum en het Harry Mulisch Huis samen de **Schrijversboot**, die gedurende de avond heen en weer pendelde tussen de twee musea.*

Op de avond van 2 november 2023 trokken kunstliefhebbers in Amsterdam eropuit voor de jaarlijkse Museumnacht. Het Multatuli Museum en het Harry Mulisch Huis, gewijd aan twee invloedrijke schrijvers binnen de Nederlandse literatuur, maakten van de gelegenheid gebruik om de aandacht te vestigen op de kunst van geschreven en gesproken woord. Aan boord van de Schrijversboot droegen verschillende dichters voor uit eigen werk en werden bezoekers meegenomen door de geschiedenis en het heden van Amsterdam als stad van de letteren.

De Schrijversboot startte de avond op de Leidsekade, tegenover het Harry Mulisch Huis, en begaf zich over de Amsterdamse grachten richting de Koepelkerk, om de hoek bij het Multatuli Museum. Aan boord kon men genieten van een literair programma onder leiding van de dichters Twan Vet, Robin Block en Ellen Deckwitz. De boot ging gedurende de avond drie keer op en neer. Zo konden bezoekers beginnen met een bezoek aan het ene schrijversmuseum, vervolgens

deelnemen aan de boottocht, en na afloop het andere museum bezoeken. Het evenement werd druk bezocht en we hebben veel enthousiaste reacties gekregen.

VROUW MET TWEE HUIDEN

*je naam op een paklijst
overschreven door Japanse tekens*

*je moet een voetnoot
in een verzwegen geschiedenis*

*kleuren die zich niet laten vangen
in een vlag - wat weet een schoolboek
van overleven?*

*ik kom je telkens tegen
in gepriegelde verklaringen,
in wat doorgestreept achterbleef*

*een getuigenis van hoe
de geschiedenis ons weegt
op een veel te grove schaal*

*40-grams briefpapier in de hand
van een kleinkind met twee kruinen*

- Uit de dichtbundel *Handleiding voor Ontheemden* van **Robin Block**, ook in de museumwinkel verkrijgbaar.